

REVISTA ECONOMICĂ.

Apare odată pe săptămână.

„Revista Economică” se publică din însărcinarea și cu ajutorul institutelor de credit:

„Albina”, „Ardeleana”, „Auraria”, „Banca Poporală” Dej, „Bereșana”, „Berzovia”, „Bihoreană”, „Bistrițana”, „Bocșana”, „Brădetul”, „Cassa de păstrare” Miercurea, „Cassa de păstrare” Seliște, „Chioreană”, „Cordiana”, „Corvineana”, „Crișana”, „Deunata”, „Doina”, „Economia” Coahalm, „Economul”, „Făgețana”, „Fortuna”, „Furnica”, „Grănișterul”, „Hațegana”, „Hondoleana”, „Hunedoara”, „Industria”, „Iulia”, „Lipovana”, „Lugoșana”, „Luceafărul”, „Mercur”, „Mielul”, „Munteana”, „Mureșana”, „Mureșanul”, „Nădlăcana”, „Nera”, „Olteana”, „Oraviceana”, „Patria”, „Plugarul”, „Poporul”, „Racoșana”, „Sătmăreana”, „Sebeșana”, „Seldgeana”, „Sentinela”, „Silvania”, „Someșana”, „Steaua”, „Timișana”, „Ulpiana”, „Unirea”, „Victoria”, „Vlădeasa”, „Zărândeana” și „Zăgăneana”.

Prețul de prenumărare:
pe 1 an K 12.—, pe 1/2 an K 6.—.

DIRECTOR
Dr. CORNEL DIACONOVICH.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 fileri.

Anul VIII.

Sibiu, 15 Iulie 1906.

Nr. 28.

Reformele de consolidare.

În decursul articolelor de până acum ne-am exprimat în mai multe rânduri părerea, că băncile noastre au lipsă de anumite reforme în activitatea și organizațiunea lor, dacă e vorba ca ele să se consolideze și să se desvolte în sensul adevăratelor trebuințe ale timpului în care trăim. Am arătat apoi mai departe, că îndeplinirea acestor reforme nu ne-am putea-o închipui mai bine decât prin pornirea unei acțiuni comune în scopul realizării lor, sub controlul unor organe cu autoritate suficientă pentru asemenea acțiuni mari și generale, organe despre cari am zis, că cel mai potrivit s'ar putea institui în cadrele unei reuniuni a băncilor române.

Chestiunea reformelor de consolidare, despre care am făcut amintire în articolul „Reuniunea de control a băncilor noastre” nu e nouă. Ea a mai fost discutată — cu mai multă competență însă — într'o broșură anume — desigur cea mai bună lucrare financiară din câte s'a scris la noi cu privire la afacerile conducerii executive a institutelor de bani — de secretarul delegațiunii băncilor. Sunt cinci ani de zile dela apariția acestei lucrări, pe care de bunăseamă cei interesați o vor fi cetit și — cum nu s'a scris contrarul — presupunem că vor fi și aprobat rezoanele ei, fără însă să fi cercat în vreo formă mai serioasă realizarea problemelor ce autorul le reclamă ca condițiuni indispensabile pentru asigurarea viitorului băncilor noastre. Vina o găsim noi și aci în prima linie în lipsa unei organizații mai strânse pe terenul activității noastre financiare. Iată de ce dară — nu știm pentru a cătaoară o spunem — reclamăm cu atâta stăruință reunirea, asocierea băncilor române, baza dezvoltării și cheazășia viitorului lor.

Fără pretenziunea de a da la iveală lucruri nouă, ci numai ca să ne completăm expunerile noastre cu privire la reuniunea băncilor și problemele ei — între cari în primul loc este marea problemă de consolidare financiară — ținem de lipsă să ne oprim asupra tuturor reformelor ce sunt a se îndeplini în interesul consolidării și dezvoltării institutelor de bani românești.

I.

O chestiune care a preocupat mai mult conferențele de până acum ale băncilor a fost *chestiunea mobilizării activelor* de durată lungă ale institutelor noastre financiare prin cedarea pretenziunilor ipotecare la un institut ce emite scrisuri fonciare.

Lipsa de capital mobil a fost conziderată — cu drept cuvânt — ca cea dintâi și cea mai de seamă scădere administrativă la băncile române. Și în coloanele „Revistei Economice” s'a dovedit în nenumărate rânduri și în mod neîndoios că aceasta este o scădere atât de gravă, încât băncile noastre în felul cum există ele astăzi cu greu ar da piept cu vre-o eventuală criză economică. Desigur din acest motiv și fiind angajate la băncile române însemnate interese naționale, conferența a doua a directorilor de bancă — tocmai ca să delătore această mare scădere organică — a recomandat institutelor noastre „ca la acordarea creditelor cari trec peste 500 coroane, și cari se bazează pe proprietatea fonciară a debitorilor să observe toate cerințele art. de lege XXXVI din 1876 ca în caz de trebuință să poată realiza aceste pretenziuni pe calea cesiunii la un institut ce emite scrisuri fonciare”.

În urma acestei hotăriri, deoarece singurul institut emitent de scrisuri fonciare la noi este „Albina”, Delegațiunea băncilor a recercat-o să introducă între afacerile sale

și rescumpărarea împrumuturilor ipotecare. După ce scrisurile fonciare ale „Albinei“ au fost declarate de lombardabile la banca Austro-Ungară, ea a consimțit a introduce ramul de afaceri cerut, pentru a mobiliza în chipul acesta o parte considerabilă a activelor băncilor române și a le da posibilitatea să-și creeze rezerve de efecte ușor realizabile. Conferința a treia, luând act de hotărârea „Albinei“ s'a declarat aplicată a se folosi de acest excelent mijloc pentru mobilizarea pretenziunilor ipotecare, iar conferința a patra, ultima, a susținut neschimbata deciziunea conferinței ce i-a premers. În fine tot în serviciul acestei cauze s'au pus și o samă de articoli publicați în revista noastră precum și amănunțitele instrucțiuni date de institutul „Albina“ cu privire la modalitățile cedării împrumuturilor.

Ei bine, toate aceste hotărâri și străduințe au avut până acum un prea neînsemnat rezultat real și practic, așa că dacă privim de ex. bilanțul general al băncilor române de pe 1904 nu vedem ceeace s'ar aștepta și am dori să vedem. La finea anului 1904 am avut:

împrumuturi ipotecare	K 17.182.276-54
obligațiuni cu caventați	5.381.464-19
credite camb. cu acoper. ipotecară „	9.569.190-62
Totalul pretenziunilor ipotecare . . .	<u>K 32.132.831-35</u>

Față de aceste active imobile avem:

capital societar	K 11.184.903-46
fonduri de rezervă	4.337.637-90
fonduri de penziuni	1.124.462-67
fonduri de binefacere	117.081-81
Totalul averii proprii a băncilor . . .	<u>K 16.764.085-84</u>

Va să zică față de averea proprie a băncilor, care în urma urmelor poate fi plasată fără pericol și în active mai puțin mobile, aproape încă odată atât capital străin, mai 15 milioane rămâne în împrumuturile ipotecare. Și acest capital — din care dacă e să fim întru toate exacti am mai putea subtrage cele cinci milioane de pretenziuni ipotecare ale „Albinei“, acordate în scrisuri fonciare — sunt bani străini cu scadențe scurte, cu deosebire depozite și reescont, care pot fi cerute în tot momentul să se reguleze în număr. Lipsa de echilibru este dar evidentă. Chestiunea devine însă cu mult mai gravă, dacă vom mai adăoga, că în bilanțul general al băncilor noastre mai figurează și alte active imobile pe lângă cele înșirate mai sus. Astfel:

realitățile figurează cu	K 2.868.247-93
inter. restante și debitori figurează cu „	1.494.596-62
mobiliarul figurează cu	110.745-80
Total	<u>K 4.473.590-35</u>

Dacă vom spune acum că depozitele și reescontul, capitale absolut mobile, fac aproape 70 de milioane, vom ajunge să constatăm că — amăsurat cifrelor de mai sus — peste 20% ale acestor capitale mobile sunt plasate în împrumuturi ipotecare imobile. Și dacă nu vom scăpa din vedere nici aceea și celelalte active ale băncilor noastre ca de ex. escontul de cambii, care face cam 70% ale depozitelor și reescontului, numai în teorie sunt mobile, de fapt însă sunt pretenziuni cari se pot încasa aproape fără excepție în termene lungi, va trebui să admitem, că situația băncilor noastre din punct de vedere al mobilității activelor lor trebuie să ne cauzeze serioase îngrijiri.

Iar acum, dacă după toate aceste, ne-am întreba ce au făcut băncile noastre până astăzi pentru mobilizarea pretenziunilor lor ipotecare? — ar trebui să răspundem: aproape nimic! Cu finea anului 1904 vedem că s'au cedat abia o jumătate de milion din mulțimea cea mare a împrumuturilor ipotecare. O sumă aceasta, care mai că nici n'ar trebui considerată nici măcar ca un început modest. Și care să fie cauza acestei stări? Să fie oare nepriceperea chestiunii? — nu ne vine a crede. Lucrul e atât de simplu și de clar încât explicările ce s'au dat au putut să lumineze până și pe cel mai puțin versat în materie. Să fie oare afacerile de cedări împreunate cu prea multe greutăți formale? Până la o anumită limită, am admite aceasta, cu toate că după înleznirile făcute de „Albina“, care a pus la dispoziția băncilor toate instrucțiunile și formularele de lipsă, și în această privință procedura s'a ușurat în măsură considerabilă. Că acoperirea n'ar fi corespunzătoare cerințelor legii încă nu putem admite, când peste tot se știe, că băncile române au pentru împrumuturile lor ipotecare acoperire nu numai dublă, minimul cerut de lege, ci de cele mai multe ori chiar triplă. Atunci, ce să fie cauza? Să ni-se ierte cuvântul, dar noi credem că e lipsa de interes și de organizație. Căci, ian să fi fost atinși de nescaiva împrejurări financiare mai dificile, să ne fi convins aieva ce inconvenient și pericol invoalvă în sine imobilitatea activelor băncilor noastre, atunci de bunăsamă am fi avut mai mult interes și stăruință pentru reforma ce ni-se cere în scopul mobilizării capitalurilor active ale institutelor de bani ce le conducem. După ploaie — căpeneag, va fi târziu. Cu cât mai curând, cu atât mai bine și astăzi, când totul e gata, când chiar și calea ne e deschisă, scuzele nu mai încap. Delegații băncilor ce

se vor întruni în viitoarea conferență, vor face bine dacă vor lua îndatorirea serioasă a duce la îndeplinire odată problema mobilității împrumuturilor hipotecare. Urmând astfel, ei nu numai că vor mântui băncile noastre de un mare defect organic, dar în același timp vor deschide calea rezolvirii altor două chestiuni de însemnătate pentru interesele noastre economice, chestiuni cari stau în strânsă legătură cu problema mobilizării capitalurilor active. Aceste două chestiuni sunt *susținerea concurenței* cu institutele străine și *convertirea sarcinilor hipotecare* la poporul nostru.

Cu toți știm, că zi de zi avem să luptăm cu o concurență din ce în ce mai grea, cu deosebire în ramul împrumuturilor hipotecare. Zi de zi ni-se rescumpără pretenziunile băncilor noastre prin institutele străine. E de datorința noastră să căutăm cât mai îngrabă mijloacele de lipsă pentru a putea susține această concurență ca să acordăm și noi credit ieftin poporului nostru agricol. Că de ce nu putem astăzi susține concurența, — o știm prea bine. Noi nu putem procura capitalul atât de ieftin ca institutele de credit fonciar și băncile mari străine. Chiar și „Albina“, — care e în o poziție neasemănat de favorabilă față de mulțimea băncilor noastre — își procură azi capitalul necesar prin scrisuri fonciare cu $4\frac{1}{2}\%$, pe când cea mai mare parte dintre institutele străine cu 3% , $3\frac{1}{2}\%$ cel mult 4% . Diferința de $1-1\frac{1}{2}\%$ face mult în împrejurările grelei concurențe cu care luptăm. Capital ieftin și corespunzător naturii împrumuturilor hipotecare vom putea căpăta numai prin mijlocirea scrisurilor fonciare. Să ne închipuim pentru un moment, că băncile române ar fi grupate într'o puternică reuniune, să ne închipuim, că acest mare avantaj moral ar fi cunoscut străinătății și dacă am isbuti să aducem la cunoștința acesteia, că pretenziunile noastre hipotecare în ceea ce privește garanția fonciară sunt între cele dintâi din țară, desigur că s'ar afla multe bănci mari străine, cari ar plasa și scrisurile fonciare române cu o dobândă mai mică ca cea de azi, procurându-ne în modul acesta capital ieftin și suficient, pentru a putea susține concurența și pentru a putea acorda credite ieftine poporului nostru. Se înțelege însă că pentru a urmă această se cere înainte de toate ca băncile române să uzeze de favorul ce li-se oferă, să-și cedeze pretenziunile lor hipotecare, pentruca pe deoparte „Albina“ să aibă ce pune în circulație, pe de altă parte mulțimea afacerilor să-i poată asigura condițiunile de existență și dezvoltare pentru rolul

ce e chemată să îndeplinească. Căci — repetăm — numai uzând de toate avantajele cedării, numai ajutându-ne noi pe noi vom putea procura capital ieftin ca să susținem concurența ce ne amenință și să venim în ajutorul poporului agricol cu credite ieftine și sigure. Altcum — nu!

În sfârșit tendințele noastre nu vor trebui să se mărginească aci. Indatăce vom izbuti să căpătăm capital mai ieftin, va trebui să ne gândim la rezolvirea celeilalte chestiuni amintită mai sus, convertirea sarcinilor hipotecare ale poporului nostru în împrumuturi mai ieftine și mai sigure. Aceasta este o chestiune de înaltă ordine social-economică, la rezolvirea căreia va trebui să conlucre toți factorii vii ai neamului nostru. Cum să conlucre — ne va arăta viitorul. Lucrul de căpetenie e să nizuim să procurăm capital ieftin, ceea ce am arătat, că numai așa vom putea o face, dacă ne vom ceda pretenziunile hipotecare și prin unire și consolidare vom căuta să ne ridicăm la valoarea unui factor demn de luat în considerare pe piețele străine cu banii cei mulți și ieftini. Iată de ce am zis mai sus, că chestiunea concurenței și a convertirii sarcinilor fonciare sunt strâns legate de problema cea mare a mobilizării pretenziunilor hipotecare ale băncilor române. Rezolvită odată această problemă, se vor mântui institutele noastre de un mare defect organic, vom putea procura bani mai ieftini pe sama creditului agricol, și ne vom putea gândi și la acțiunea de ușurare a sarcinilor hipotecare. Atunci, dar numai atunci vom putea avea deplină încredere în viitorul băncilor noastre. Până atunci însă — nu.

I. I. L.

Natura taxelor de storno.

De câțiva ani încoace chestiunea taxelor de storno formează în praxa noastră judecătorească o chestiune deschisă. S'au ivit diferite păreri, fără a se ajunge în direcția aceasta la o praxă hotărâtă. Nu este mirare, căci natura și destinațiunea taxelor de storno este de regulă chiar și pentru mulți oameni de specialitate o noțiune neclară; le sunt cunoscute numai avantajile din punctul de vedere al afacerii, dar nu și baza lor, și astfel cu atât mai puțin se poate pretinde să le cunoască juzii, dela cari nu se poate lua în nume de rău, dacă în lipsă de studii speciale sunt numai puțin orientați pe cărările misterioase ale finanțelor.

Ne folosim de ocaziune a ne pronunța asupra chestiunii bazați pe o deciziune curială recentă. Cazul concret este următorul:

Lui A i-s'a votat din partea unui institut de bani din provincie X un împrumut hipotecar de K 6800 și când acesta și-a intabulat dreptul său de hipotecă și a pus împrumutul la dispoziția debitorului, acesta s'a resgândit, a renunțat în mod unilateral la afacere și

a ridicat împrumutul la un alt institut de bani, care i-a făcut în interval un ofert ceva mai favorabil. În favorul primului institut X a fost intabulat dreptul de pemn pentru K 6800 capital, accesoriile obicinuite și 2% desdaunare. Când debitorul s'a retras dela afacere a cerut dela X declarație de ștergere sub cuvânt, că împrumutul nu s'a realizat. Institutul ce este drept n'a refuzat liberarea declarației de extabulare, dar a fost aplicat a-o predă aceasta la mâna debitorului numai, dacă acesta plătește anticipativ 2% taxă de storno, diferența de 2% la cursul scrisurilor fonciare, ca câștig pierdut, și anumite spese efective avute cu exoperarea și intabularea împrumutului.

Debitorul refuzând să îplinească cererea institutului, cauza a ajuns la proces. Debitorul ca părător a cerut judecarea institutului X la extradarea declarației de ștergere resp. să sufere ștergerea dreptului său de pemn; institutul X de altă parte a cerut prin o contra-acțiune, ca debitorul să fie judecat la plățirea sumelor de sus.

Instanța primă a dat în esență câștig de cauză ambilor, atât lui A cât și lui X. A obligat pe debitor să plătească taxa de storno de K 136 și spesele efective de K 41.42 ale institutului; din contră a obligat institutul să dea decl. de extabulare pentru suma de K 177.92 numai în cazul acela, dacă debitorul îi plătește aceasta sumă în timp de 15 zile. O motivare oarecare are numai sentința forului prim, din care relevăm următoarele:

„Dupăce părătorul (debitorul) conform condițiunii cuprinse în punct 2 al obligațiunii este îndreptătit a anunța împrumutul chiar și înainte de scadență, el este a se conzidera ca îndreptătit (?) a și renunța la ridicarea împrumutului. Prin aceasta însă nu se atinge obligamentul debitorului, cuprins în punct 2 al obligațiunii, de a despăgubi pe părât dacă se retrage dela afacere. Prin urmare, conziderând, că dreptul de pemn al institutului se extinde asupra tuturor pretenziunilor bazate pe obligațiune, deci și asupra pretenziunii sale de desdaunare — debitorul, fiindcă nu voiește să mai ridice împrumutul, ce i-s'a votat, este în drept a pretinde destabularea dreptului de pemn al împrumutului neridicat, dar numai dupăce despăgubește pe părât... Iar fiindcă conform obligațiunii s'a stipulat o desdaunare de 2%, părătorul este obligat a plăti după suma împrumutului neridicat o taxă de despăgubire de 2% adică K 136. Pentru suma întrecătoare, adică pentru K 6622.08 a obligat institutul să dea necondiționat declarație de ștergere.

Tabla reg. a aprobat sentința forului prim pe baza motivelor sale. Curia reg. din contră a schimbat ambele sentințe, și a obligat institutul să sufere, fără nici o obligațiune reciprocă, ștergerea întregii sale pretenziuni de K 6800. Într'alte nu s'a atins de sentințele celor două foruri inferioare, va să zică a aprobat judecarea debitorului la plata celor K 177.92, numai nu a făcut pendentă liberarea declarației de ștergere de plata celor K 177.92.

Litigioasă a fost absolut numai chestiunea taxelor de storno, pentrucă faptul că dreptul de pemn câștigat pe baza împrumutului nerealizat trebuie șters n'a format obiect de discuțiune între părți. Întrebarea este deci: *are institutul X peste tot drept a calcula taxă de storno și îndreptătit este a refuză de tot ori în parte ștergerea resp. a o face pendentă de platu taxei de storno?* Nici una din sentințe n'a intrat în meritul lucrului și nici chiar sentința Curiei, a forului celui mai chemat, n'a clarificat cele două chestiuni. Motivarea Curiei reg. constată numai, că suma de K 6800 intabulată

la nici un caz nu există și că capitalul de K 177.92 nu formează parte din suma de K 6800, a căreia ridicare s'a intenționat, prin urmare este îndreptătită cererea părătorului, ca să se șteargă dreptul de pemn de K 6800.

Curia reg. a nimerit în parte adevărul. Numai în parte, pentrucă justă este numai aceea parte a sentinței sale, care se referă la ștergerea dreptului de pemn, pe când partea prin care s'a adjucecat suma de K 177.92 este superficială. Iar sentințele forurilor inferioare sunt în ambele părți greșite.

La întrebarea pusă mai sus, dacă poate fi aci vorbă de taxă de desdaunare ori nu s'ar putea răspunge următoarele: Taxă de desdaunare (de storno) — după părerea noastră — institutul X n'a avut drept să pretindă; pe baza dreptului privat însă putea cere despăgubire dela debitor fiindcă acesta s'a retras în mod unilateral dela o afacere deja perfectă. Dar aceasta este cu totul altceva, decât ceea ce înțelegem sub taxă de desdaunare. Taxe de storno se stipulează de regulă pentru caz când împrumutul se replătește înainte de timp.

La un împrumut neridicat însă nu poate fi vorbă de taxă de desdaunare. Taxa de storno servește pentru acoperirea unor anumite pagube, ce pot ajunge institutul creditor, cari pagube se pot rezuma în următoarele:

a) Institutul emitent de scrisuri fonciare este obligat în senzul art. de lege XXXVI din 1876 a-și retrage scrisurile fonciare din circulațiune în măsura în care i-se replătesc împrumuturile. Va să zică trebuie rescumpărate prin institutul creditor atâtea scrisuri fonciare, cât face suma împrumuturilor hipotecare replătite. Iar dupăce sortarea scrisurilor fonciare precum și rescumpărarea cupoanelor se face la fiecare institut la epoce dinainte fixate, de regulă de douăori pe an, în intervalul dela replătirea împrumutului și sortarea scrisurilor fonciare corespunzătoare, institutul poate să sufere pierderi sub titlu de diferență de interese. Nu necondiționat, dar probabil, pentrucă pe când după cupoanele scrisurilor sale fonciare plătește $4\frac{1}{2}\%$, $4\frac{1}{4}\%$ sau 4% , pe atunci numărul plătit din partea debitorului se fructifică de regulă cu mai puțin.

D. ex. debitorul replătește la 1 Iulie K 10.000.— iar scrisurile fonciare corespunzătoare se retrag din circulațiune abia la sortarea proximă, să zicem la 1 Septembrie; în cazul acesta institutul plătește proprietarului scrisului fonciar, pe timpul dela 1 Iulie până la 1 Septembrie $4\frac{1}{2}\%$, dar primește după numărul de K 10.000.— abia $3-4\frac{1}{2}\%$.

b) Retragerea din circulațiune a scrisurilor fonciare este împreună și pentru institut cu spese, cari află rebonificare în taxele de storno.

c) Mai departe institutul de regulă acoardă banii mai ieftin, dacă știe că sunt plasați pe timp îndelungat. Dacă acum se înșală în această supoziție a sa și împrumutul se replătește mai curând, el trebuie să primească despăgubire pentru acordarea mai ieftină a banilor.

Dacă institutul știe d. ex. că plasează un împrumut pe 30 ani fix, atunci îl acoardă pe lângă interese de 5.3% ; dacă din contră ar ști, că împrumutul acei bani nu pe 30, ci numai pe 4 ani și după acest timp trebuie să se îngrijească din nou de plasare, atunci ar acoardă aceiași bani numai cu $5\frac{1}{2}\%$.

d) Institutul peste tot se păgubește prin faptul, că perde pe restul duratei împrumutului câștigul contemplat.

e) Incheierea fiecărei afaceri este mai departe împreună cu cheltuieli, spese, cari la un împrumut de durată lungă sunt împărțite pe timp mai lung, iar în caz de replătire înainte de vreme se rebonifică în parte din taxele de storno.

În toate cazurile acestea este greu a stabili mărimea daunei cauzate institutului, de unde și-a luat naștere uzul, ca suma daunei să se fixeze dinainte, în paușal, în anumite procente (desdaunare în paușal).

Dacă însă solicitatorul împrumutului nu ridică împrumutul, atunci pe motivele de sus nu i-se cauzează institutului pagubă. Prin urmare aci poate fi vorba, din punctul de vedere al institutului, numai de un câștig pierdut sau altă pagubă, pentru cari se poate cere despăgubire dela partea care se retrage dela afacere, pe calea dreptului privat și față de cari trebuie dovedit separat cum s'au cauzat și în ce sumă.

În cazul prezent institutul X ar fi putut să dovedească, după ce împrumutul votat l-a fost cedat deja altui institut, cât ar fi fost câștigul său curat la curs și interese. Aceasta n'ar fi întimpinat greutăți mai de seamă și împrejurarea, că institutul X de fapt n'a acuirat scrisuri fonciare nu ar fi format piedecă pentru adjudecare, fiindcă conform praxeii sub împrumuturi în scrisuri fonciare nu se înțelege că institutul predă solicitatorului de credit de fapt scrisuri fonciare, ci aceea că împrumutul votat îl licuidează în scrisuri fonciare, pe cari le vinde imediat și amăsurat cursului de vânzare îi plătește debitorului numărarul realizat.

În cazul concret amintit institutul X ar fi putut ridica pe baza dreptului privat pretenziuni față de debitor, dar nu sub titlul de taxă de desdaunare (storno) ci în formă de despăgubire pe lângă documentarea precisă a pagubei. Tocmai din motivul acesta a greșit instanța primă, când în cazul prezent a adjudecat institutului taxă de storno și aceeaș greșală a comis-o și Curia reg. când în mod superficial a aprobat sentințele. A doua chestiune aparține legilor cărților funduare. Avut-a drept institutul X a face pendentă liberarea declarației de extabulare de pretenziunea sa amintită în punctul precedent?

Curia reg. a zis că nu. Motivarea ei însă nu este amănunțită, căci amintește numai atât, că a trebuit ordonată ștergerea întregii sume de K 6,800, fiindcă suma de K 177-92 adjudecată în favorul institutului nu formează „parte” din cele K 6,800 — a căror ridicare s'a intenționat. Preste faptul, că aici au mai fost intabulate și taxe de storno și asigurare de spese, trece. Ștergerea taxei de despăgubire, după părerea noastră, asemenea a trebuit necondiționat ordonată, și din motivele de mai sus ștergerea n'a putut fi făcută pendentă de plata contravaloarei, adică a sumei de K 177-92. Dar dacă Curia reg. a adjudecat taxa de desdaunare, atunci de ce a ordonat totodată și ștergerea ei necondiționată? De altă parte trebuie discutat și cercetat, că oare în cadrele cauțiunii de spese nu s'ar fi putut obliga debitorul la plăți înainte de efectuarea ștergerii, pentru că în direcția aceasta este normativ textul obligațiunii și al intabulării.

Intabularea cauțiunii de spese adică este cu totul de sine stătătoare, căci se plătește după ea și competență de intabulare; se poate deci inchipui cazul, ca dreptul de pemn asupra cauțiunii de spese să rămână intact, până la plățirea spelor, pe când dreptul de pemn asupra împrumutului însuș se șterge.

Dacă obligațiunea a fost așa concipiată — ceea-ce de altcum judecătorile n'au cercetat — că debitorul este dator a restitui institutului creditor daunele documentate cu extrase de registru ori altfel, și cauțiunea de spese servește pentru acoperirea, asigurarea și a

acestor daune, atunci institutul nu trebuie judecat la ștergerea necondiționată a cauțiunii de spese, ci obligat a face ștergerea numai după plățirea sumei adjudecate.

Dr. Gara Z.

Starea agricolă a României la finele lunii Junie st. n. 1906

Cu toate stricăciunile produse în unele părți ale țării de ploile repezi, de vânturile tari și de grindina din cursul acestei luni, totuș starea agricolă se prezintă mai pretutindenea cât se poate de satisfăcătoare.

Ploile dese din primele două decade începuse să cam îngrijească pe agricultori, căci au călcat cerealele și eră temere că nu se vor putea coace în bune condițiuni. Timpul în mare parte lipsit de ploi, frumos și călduros din ultima decadă precum și acela din zilele când ploile de scurtă durată erau urmate iarăș de timp frumos, au fost de mare folos pentru ajungerea la maturitate în bune condițiuni a cerealelor și dezvoltarea repede a celorlalte sămănături și plante.

Toate plantele agricole, ca și arborii și arbuștii, din cauza ploilor abundente din ultimele 3 luni și a timpului călduros, au înaintat în vegetațiune mai mult ca de obicei.

Orzul a început a se seceră în partea de câmpie și în Dobrogea dela jumătatea lunii, iar secara și grâul în ultima decadă. La sfârșitul lunii începuse secerișul în partea de jos și în cea centrală a Moldovei, iar în nordul țării el va începe peste câteva zile.

În multe părți grâul fiind culcat secerișul său nu se poate face cu mașinele, așa că lipsa de brațe este simțită.

Pretutindeni producțiunea cerealelor va fi cât se poate de satisfăcătoare atât ca cantitate cât și ca calitate.

Ovăsul a înscipat și înflorit în toată țara, producțiunea sa va fi în multe părți cam slabă, fiind atacat de mană și de alte boale criptogamice.

Puțina rapiță ce a fost s'a secerat dela începutul lunii; pretutindeni producțiunea ei este slabă.

Porumburile s'au dezvoltat foarte mult, cele timpurii au peste 2 metri de înălțime și în mare parte a țării le-a dat spicul și mătasea, multe chiar au legat. Cele târzii sunt și ele destul de viguroase, s'au prăsit a doua oară și mușuroit; în curând ele vor înflori. Pe alocuri din cauza prea marelui iuțeli cu care au crescut și a lipsei de timp și de brațe, porumburile nici nu s'au mai prăsit a doua oară. Sunt localități de prin Moldova și Dobrogea unde a plouat puțin și pământul s'a uscat repede, așa că porumburile încep să cam sufere, fără însă ca starea lor să fie îngrijitoare.

În definitiv se crede că porumbul mai ales cel timpuriu va da o producțiune cum de mulți ani n'a mai fost la noi.

Sfecelele de zăhar și cele de nutreț merg cât se poate de bine, ele s'au prăsit și mușuroit din nou și s'au mai rărit fiind prea dezvoltate.

Plantele prășitoare ca fasolea, mazărea, bobul, cartofii și toate zarzavaturile sunt frumoase și au legat destul de bine.

Lucernierele și trifoeștile s'au cosit a doua oară, dând nutreț abundent și de bună calitate. Fânețele naturale s'au cosit pretutindeni în cursul acestei luni; pe alocuri la câmpie ele sunt gata de a se cosi a doua oară. Muscelele s'au cosit spre sfârșitul lunii.

Fânețele artificiale sămănate mai târziu ca păringul, meiul, sorgul, porumbul etc. sunt și ele mult dezvoltate având ploi suficiente și timpul favorabil.

Pășunile satisfăcătoare și cu destulă iarbă pretutindeni, afară de unele părți unde din lipsă de ploi mai dese au început a se cam roade, vitele găsind puțină iarbă. Miriștile au multă iarbă și mohor.

Nutrețurile pentru vite vor fi abundente.

Viile deși au legat destul de bine, au început să fie atacate de mană (peronospora) în cele mai multe podgorii din Muntenia și chiar din Moldova din cauza ploilor și a umezelei.

Arborii, arbuștii și pomii au vegetațiunea frumoasă, afară de acei ale căror frunze au fost mâncaute de omizi și cari au început să dea frunză nouă.

(*Institutul Metereologic*).

Prima însoțire românească pentru valorizarea laptelui.

Dl *Petru Dragits*, primpretorul cercului Săliște, inițiatorul și făptuitorul unei serii întregi de probleme economice și culturale, — a înființat prima însoțire românească pentru valorizarea laptelui în comuna Săliște. Dăm și noi cu plăcere loc raportului referitor la această însoțire, la a cărei înființare „*Cassa de păstrare din Săliște*”, ca la multe alte lucruri folositoare, își are și ea partea sa. Iată raportul:

Cum la toate întreprinderile banii vorbesc la început, așa și la însoțirea pentru valorizarea laptelui. Dar „*Cassa de păstrare*” din Săliște, pune la dispoziția însoțirii 5000 coroane, instalațiunea de mănăst cu putere de mână se comandă și începutul se făcî în fabrică în luna Aprilie a. c., luând dl primpretor pe rizicul său toată conducerea și administrarea în mână pe un timp de 5—6 săptămâni.

Insoțirea are pentru scopul ei un local anume construit. Constă din 4 odăi, fiecare cu chemarea ei. În una se primește laptele și se smântânește, în alta se lucră urda, în alta se lucră laptele smântănit făcându-se din el caș, brânză sau lapte acru, iar o odaie servește de birou.

Conducerea tehnică o are un conducător și 3—4 lucrători. În fiecare zi însă câte un membru al direcțiunii, al conziliului de supraveghiere fac pe comisarul de zi în localul Insoțirii, notând în coala de zi litrele de lapte aduse și făcând probe despre bunătața laptelui. Aci primpretorul, aci protopopul, notarii, învățătorii, funcționarii de bancă și alți inteligenți, pe schimbate, fac acest serviciu — de sine înțeles din dragă voie și gratuit, — și în tot cazul numai spre laudă le poate fi aceasta, iar increderea publicului sigur crește văzând pe fruntașii satului dând mână de ajutor la un lucru frumos.

Laptele se primește cu 10 fileri de litru. Pe timp de vară fiecare, cine aduce lapte, capătă înapoi pentru preț redus ca lapte smântănit jumătate din laptele dus. Acesta a fost un lucru cu multă greutate dus la cale. S'au convins însă toți, că și laptele smântănit e destul de bun pentru trebuințe casnice. Insoțirea deocamdată nu-l poate valoriza ca caș, brânză, etc., deoarece n'are încă piață pentru această marfă.

Untul fabricat are calitate foarte superioară. S'a câștigat foarte repede piața Sibiului și chiar la Pesta a fost foarte laudat. Nu se poate produce deocam-

dată atâta cât se recere pentru trebuințele însinuate. Superioritatea untului se explică prin împrejurarea, că nutrețurile noastre de luncă și dealuri, dau nutremânt de neintrecut, care produce un lapte, din care se scoate un unt de tot gustul, toată aroma și frumseța (coloarea) recerută. Untul în fabrică se pachetează în bucățele de $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ kgr. și pe bucata din formă rămâne în unt imprimat numele „Săliște”, iar pe margini e garnisit cu flori tot din unt imprimate. Să prezintă și pachetează foarte cu gust. (Din Blaj, să mi-se scuze că o spun, am auzit, că s'ar fi pretins să li-se trimită unt fără firma „Săliște”. Ce ironie!)

La zi se primește până la 1000 litre de lapte numai din Săliște. Aceasta numai pentru sezonul cald de vară, pe timpul mai rece însă se primește și din comunele vecine, așa că e dat posibilul de a ajunge la 2000 litre pe zi.

În săptămânile de probă până la 1 Iunie s'au prelucrat peste 30,000 litre de lapte și s'au plătit peste 3000 coroane în bani gata. Erau femei, cari până la 30 coroane au încasat pentru laptele adus în o lună. Apoi nu e acesta un mare bine pentru populațiune? Pentru țaran a avea 20—30 coroane la lună e un venit cât de mare. Un bine e acesta, pe care numai cece îl are îl poate prețui. Iar binele nu stă și nu va stă numai în aceea, că s'or împărți bani la popor, ci poporul însuș văzând că bunul ce i-se face, va pune mai mult preț pe economia de vite, le va îngriji și va spori numărul lor, ceea ce numai în interesul înaintării sale este.

În ziua de Rusalii anul curent Insoțirea după ce s'a convins de frumosul avânt ce-l poate lua, s'a și constituit. A ținut adunare generală și a ales direcțiunea și conziliul de supraveghiere în mod definitiv. În urmarea acestora s'a și cerut înregistrarea firmei sub numele „Insoțirea pentru valorizarea laptelui în Săliște”. În adunarea generală de constituire s'au votat și statutele Insoțirii. În statute s'a primit un punct în înțelesul căruia laptele numai dela membri se primește. Prin aceasta Insoțirea va fi scutită de dare, dar s'a urmărit un alt scop indeosebi: Membrii au subscris acții de câte 40 cor.; după acție se dă 5% dividendă. Scopul fiecărui membru trebuie să fie și acela de a căpăta dividendă mai mare, iar aceasta mai ales atunci se va putea când membrii totdeauna vor aduce lapte curat. Fiind laptele de tot curat din el se produce mai mult unt, caș, etc., acestea se valorizează pentru înai mult, mai mare va fi deci și dividendă. Cine aduce lapte fals, se înșală deci și pe sine. Un punct potrivit e deci acesta în statute.

De interes general e apoi dispoziția, că 25% din câștigul curat se împarte pentru premii economice, iar interesele capitalului de rezervă se dau an de an episcopiei protopresbiterale a tractului ort. român din Săliște, pentru crearea unui fond cultural filantropic.

Sunt frumoase aceste dispoziții statutare după împrejurările locale, și după pornirea luată, e foarte sigur, că aceste dispoziții toate se vor implini de așa, că mulți vor beneficia de ele și vor binecuvânta gândul și inima bună a aceluia, care a intrupat această mult promițătoare însoțire.

Poporațiunea comunei Săliște și a comunelor învecinate din această Insoțire își va simți pe viitor binele cuvenit. Un product însemnat al economiei sale da vite nu se mai perde zi de zi, lună de lună, an de an, ci se valorizează în mod de tot rentabil. Un izvor nou de venit se asigură populațiunii, un izvor neașteptat și mult prețuit. Banii câștigați servesc trebuințele casnice, ce poate cu greu aveau acoperire,

dau ajutor la nutrirea mai bună a vitelor, la sporirea numărului lor și apoi sigur la cultivarea fănațelor, iar toate acestea, cine ar zice că nu arată o înaintare în starea economică a unei populațiuni, a unei comune?!

JURISDICȚIUNE.

Responsabilitatea posesorului acției la portor. Responsabilitatea pentru partea, ce trece peste 50% ale valorii nominale a acțiilor este fixată numai față de acții pe nume, dar nu și față de acțiile la portor. (Curia reg. Nr. 858/1905).

Fuziunea societății pe acții cu asociațiunea. Societatea pe acții și asociațiunea nu pot fuziona una cu alta.

(Tabla reg. din Budapesta sub Nr. 1014/1905).

REVISTA FINANCIARĂ.

Situațiunea.

Sibiu, 13 Iulie 1906.

În ultimele zile s'a observat în piața internă de bani o încordare oarecare cece se atribuie de o parte pretenziunilor destul de mari ridicate față de bănci, iar de altă parte și urcării discountului privat berlinez. Cambiile de prima bonitate s'au discountat în Viena cu $3\frac{13}{16}$ — $3\frac{7}{8}$ ‰.

În vederea campaniei de cereale în care am intrat, cercurile financiare prevăd deja pentru timp apropiat o urcare a etalonului oficial, și anume la finea lunii August și încă cu un procent întreg.

Ce privește piețele externe de bani, Berlinul unde discountul privat se redusese cu 1‰, întreg la $3\frac{1}{2}$ ‰, cotează în ultimele zile $3\frac{7}{8}$ ‰ și chiar peste $3\frac{7}{8}$ ‰. În Londra discountul privat este stabil, iar în Paris $2\frac{5}{8}$ ‰.

Etalonul oficial al băncilor de emisiune este următorul: Banca Austro-Ungară 4‰. Banca Națională a României 5‰. Banca imperială Germană $4\frac{1}{2}$ ‰. Banca Angliei 3‰ și Banca Francei 3‰.

CRONICA.

Examenul de maturitate la Școala com. sup. română din Brașov. La examenul oral de maturitate dela aceasta școală au fost admiși anul acesta 29 de candidați, dintre cari însă au reușit abia 10, anume cu nota generală „foarte bine” nici unul, cu nota generală „bine” unul singur și 9 cu nota „suficient”. Candidații, cari au reușit sunt următorii: cu „bine” George Basca; cu „suficient”: Florea Căpățina, Ilie Cucu, Ioan Dobromirescu, Vasile Dumitrescu, Valer Florea, Aurel Gămulea, Liviu Groza, Petru Manole și Valeriu Popoviciu.

Rezultatul acesta este în adevăr surprinzător de nefavorabil, conziderând, că unica noastră școală comercială a excelat cândva față de toate școlile de aceeași natură din țară în ce privește rezultatul bun al examenelor de maturitate.

Un nou împrumut al comunei București. Comuna București publică un prospect pentru

contractarea unui nou împrumut comunal în sumă de Lei 26.000.000 în obligațiuni 4‰, menit pentru diferite lucrări de edilitate, precum și pentru conversiunea obligațiilor comunei de 5‰ din 1884, a căror dobândă s'a redus în 1895 la $4\frac{1}{2}$ ‰ și în fine pentru conversiunea împrumutului din 1899 de $5\frac{1}{2}$ ‰, cari ambele reprezentau la 31 Martie a. c. suma de Lei 12.001.335.65 bani. Subscrierea are loc la „Banca Națională a României” în ziua de 26 Iunie a. c. st. n. în numărări ori titluri de $4\frac{1}{2}$ ‰.

Prețul emisiunii este fixat cu 88 Lei pentru suta de Lei capital nominal, plus dobânda dela 1 Maiu până la data vărsămintelor.

Prima tragere a novelor obligațiuni comunale are loc la 1 Martie 1907.

Monetizare în 1906. Conform budgetului ministrului de finanțe în anul curent se vor bate 592,500 buc. piese à K 20 aur, 20,000 buc. piese à K 10 aur, și 20 mil. bucăți piese à 2 fil. aramă. Din monetele în valută de coroane, retrase din circulațiune se vor bate: 20,000 piese de aur à K 20, 2000 piese de aur à K 10, 10,000 piese de argint à K 5, 100,000 piese de argint à K 1, 100,000 piese de nichel à 20 fil., 50,000 piese de nichel à 10 fil., 1 mil. piese de aramă à 2 fil. și 100,000 piese de aramă à 1 fil.

Cheltuelile circulațiunii banilor. În organul ministerului de finanțe austriac „Mitteilungen des Finanzministeriums” publică conzilierul guvernial Rudolf Karl un interesant studiu asupra cheltuelilor reclamate de circulațiunea monetelor de aur și a notelor. Amăsurat datelor și calculelor minuțioase făcute de numitul conzilier: cheltuelile de fabricațiune ale unei piese de K 20 fac 3.6 fil. ale unei piese de K 10 1.8 fil., ale unei bancnote în mediu 4 fil., pe când notele de stat costă 2.8 fil. de bucată. La înoirea monetelor prin retragere și reformare sunt a se consideră tocirea prin circulațiune și cheltuelile reconstruirii. Aceste cheltueli de înoire fac în mediu la o piesă de K 20 13 fil. și la o piesă de K 10 7 fil. Cheltuelile de conservare a unei circulațiuni de 100 mil. monete de aur se urcă anual la maximum K 42,075, a unei circulațiuni de 100 mil. K note la maximum K 101,750.—

SUMAR.

Reformele de consolidare. — Natura taxelor de storno. — Starea agricolă a României la finele lunii Iunie st. n. 1906. — Prima însoțire românească pentru valorizarea laptelui. — **Jurisdicțiune:** Responsabilitatea posesorului acției la portor, Fuziunea societății pe acții cu asociațiunea. — **Revista financiară:** Situațiunea. — **Cronică:** Examenul de maturitate la Școala com. sup. română din Brașov, Un nou împrumut al comunei București, Monetizare în 1906, Cheltuelile circulațiunii banilor.

Bursa de București.

Cursul din 10 Iulie 1906.

Renta amort. 1881 de 5‰	vinde Lei	—
„ „ 1892 5‰	„ „	—
„ „ 274 mil. 4‰	„ „	94 $\frac{1}{4}$
„ „ 1898 4‰	„ „	91 $\frac{1}{2}$
Fonciare rurale 5‰	„ „	100 $\frac{1}{2}$
„ „ 4‰	„ „	92
Scris. fonc. urb. București 5‰	„ „	97 $\frac{3}{8}$
„ „ Iași	„ „	94 $\frac{1}{2}$

